

ІНДИВІДУАЛІЗОВАНІСТЬ НОТАРІАЛЬНОГО АКТА ЯК АТРИБУТИВНА ОЗНАКА РЕАЛІЗАЦІЇ ЙОГО ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ

Вдовічена Лідія Іванівна

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного права*

*Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна*

Феномен індивідуалізації простежується в правовому регулюванні будь-яких суспільних відносин, адже регламентування таких відносин в кінцевому результаті зводиться до трансформації конструкції «суб'єкт право – суб'єкт правовідносин». Його природа та закономірності багато в чому і зумовлюють практику формування і вигляд нотаріальної діяльності. Це зумовлено насамперед тим, що нотаріально-правова сфера перебуває у стані переходу до принципово нової парадигми (враховуючи цифровізацію, впровадження електронного нотаріату, використання можливості перевірити нотаріальний документ за допомогою QR-сканера у застосунку Дія) та характеризується постійними змінами, тому багато теоретичних проблем, у тому числі категоріального характеру, стають вкрай актуальними.

Розкриття змісту індивідуалізованості нотаріального акта пов'язано із визначенням властивостей, тому що будь-яка якість проявляється через певні атрибути, що їй притаманні. Атрибутивна концепція розглядає нотаріальний акт через систему атрибутів, характеристик явища, які притаманні сукупності однотипних об'єктів, як дещо, що відрізняє їх між собою. Якщо з цієї позиції розглядати нотаріальні акти вцілому, то можна сказати про те, що головною атрибутивною ознакою для них буде те, що вони підвищують ступінь довіри до нотаріальної діяльності, та нотаріату загалом. Саме ця властивість-атрибут і дозволяє порівнювати між собою різні види актів правозастосування, які формують загальну сукупність правових актів.

У джерелах юридичної науки досі немає єдності в поглядах стосовно розуміння індивідуального регулювання і часто його ототожнюють із ненормативним регулюванням або ж використовують як казуальне регулювання¹. Відкинути жодну точку зору вчених не варто, адже таке різноманітне розуміння і сприйняття індивідуального регулювання підкреслює його особливий характер. Основою індивідуального правового регулювання є нормативне, але окрім цього, воно враховує конкретні життєві ситуації, особу, що надає йому індивідуалізації і конкретизації, та здійснюється за допомогою створення актів застосування права чи укладення індивідуальних договорів, контрактів тощо. Особливо це стосується приватної сфери, де суб'єкти повинні мати певний простір, в якому вони можуть самостійно визначати моделі своєї поведінки².

¹ Шапенко Л.О. Мельничук І.С. (2020) Індивідуальне правове регулювання в контексті правової реформи. Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право». № 4(57). С. 62.

² Brewer, Holly. (2017) *By Birth of Consent: Children, Law and the Anglo-American Revolution in Authority*. The University of North Carolina Press. С.6

Нотаріус у силу специфіки нотаріальної діяльності не вправі видавати нотаріальні акти, які мають нормативний характер. Нотаріальний акт регулює правовідносини на стадії реалізації особою належних їй прав. Він має винятково індивідуальний характер, його дія розрахована на конкретизацію правового регулювання щодо певного життєвого випадку. І цим нотаріальний акт як один із видів правових актів відрізняється від тих правових актів, які мають нормативний характер і сфера дії яких не обмежується одним випадком³.

Індивідуалізованість нотаріального акта проявляється такими властивостями: це засіб втілення в життя нормативного регулювання будь-якої сфери суспільного життя за допомогою його конкретизації до певних життєвих обставин (посвідчення шлюбного договору, видача довіреності, посвідчення заповіту); одноразовий, суб'єктивний характер (обов'язкова прив'язка до конкретного суб'єкта та відповідної йому життєвої ситуації); спрямованість на вирішення конкретної ситуації, яка стосується відповідного суб'єкта (посвідчення факту перебування особи в певному місці); використання механізму, що утворює систему індивідуальних засобів регулятивного впливу (проходження усіх стадій нотаріального процесу (провадження)); чітке коло суб'єктів, які визначаються та встановлюються в процесі здійснення нотаріальної діяльності (мова йде не лише про суб'єкта, для якого призначається нотаріальний акт, але й про всіх заінтересованих осіб, а також «допоміжних» суб'єктів).

У чинному законодавстві України відсутнє визначення категорії «нотаріальний акт». Лише стаття 50 Закону України «Про нотаріат» містить положення, що нотаріальна дія або відмова у її вчиненні, нотаріальний акт оскаржуються до суду. Право на оскарження нотаріальної дії або відмови у її вчиненні, нотаріального акта має особа, прав та інтересів якої стосуються такі дії чи акти⁴. Нотаріальні акти відносяться до письмових правових актів, а саме юридичних документів правозастосовного характеру (індивідуально-правових актів). Їм властиві всі ключові ознаки: видаються спеціально вповноваженими суб'єктами у відповідності до закону, мають офіційний та обов'язковий характер, виражені в письмовому акті та направлені на регулювання суспільних відносин. Більш того, вони спрямовані на вирішення індивідуальних питань, а відтак займають значне місце в системі сучасного права, відповідаючи вимогам сучасного індивідуалізованого суспільства як один із засобів вирішення юридичних конфліктів⁵.

Нотаріальним актам належить визначна роль у реалізації прав і свобод людини. Вони представляють собою обов'язкову форму закріплення результату нотаріальних дій. Крім того, враховуючи сьогодення, нотаріальні акти активно використовуються не лише в межах однієї держави, а й у взаємовідносинах між фізичними та юридичними особами різних держав. І тому потреба в якісних нотаріальних актах зумовлена мобільністю та варіативністю сфер їх використання.

³ Нелін О. І. (2013) Правова природа нотаріального акта в новітній парадигмі українського права. *Юридична Україна*. № 11. С. 6.

⁴ Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3425-12/page>

⁵ Дергільова О. Г. (2016) Мутуальні акти як особливий вид правових актів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 41(1).С. 15-19. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2016_41\(1\)_5](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2016_41(1)_5). С. 17